

Do`stlik tuman axborot-kutubxona markazi
axborot-bibliografiya xizmati

**O‘zbekiston Respublikasi Davlat gerbi qabul
qilinganiga 33 yil to‘ldi!**

Do`stlik sh-2025-yil

Muqaddima

GERBIMIZ MUALLIFI. Davlatimiz gerbi 1992-yilning 2-iyul kuni Oliy Kegashning X sessiyasida qabul qilingan bo‘lib, uning muallifi grafikachi-rassom Anvar Mamajonovdir. ☞ Musavvir 1950-yilning 22-may kuni Toshkent shahrida tug‘ilgan. Anvar Mamajonov so‘nggi yillarda milliy qadriyatlarimizni tiklash, yoshlar orasida keng yoyish borasida ham salmoqli ishlarni amalga oshiryapti. Alpomish, Kamoliddin Behzod, Jaloliddin Manguberdi kabi ajdodlarimiz yubileyiga ishlagan emblemalari ancha ommalashgan.

O‘zbekiston Respublikasining Davlat Gerbi — O‘zbekiston Respublikasi rasmiy davlat ramzi. 1992-yil 2-iyulda qabul qilingan. Davlat gerbi — davlat mustaqilligining ramzlaridan biridir.

O‘zbekistonning Davlat gerbi 1992 -yil 2-iyulda yangi tashkil etilgan O‘zbekiston Respublikasi tomonidan rasman qabul qilingan. U O‘zbekiston Respublikasi muqobil bo‘lgan avvalgi O‘zbekiston Sovet Sotsialistik Respublikasi (SSR) gerbiga ko‘p o‘xshashliklarga ega. Ramzlari Oktyabr inqilobidan oldin bo‘lmagan boshqa postsovet respublikalari singari, hozirgi gerb ham Sovet Ittifoqining ba’zi tarkibiy qismlarini saqlab qolgan. 1992-yilgacha O‘zbekiston boshqa barcha Sovet respublikalariga o‘xshagan, standart kommunistik gerb va nishonlarga ega bo‘lgan gerbga ega edi.

Gerbda mamlakatning tabiiy boyliklari aks etgan. Chap tomonda paxta joylashgan bo‘lib, u Sovet davridan beri mamlakat sanoati va qishloq xo‘jaligi uchun juda muhim ahamiyatga ega bo‘lib kelgan, chunki O‘zbekiston SSR butun SSSR hududida asosiy paxta ishlab chiqaruvchi va yetkazib beruvchilardan biri bo‘lgan, shuning uchun uni ko‘pincha uning ahamiyatini ifodalash uchun oq oltin deb atashadi. O‘ng tomonda mamlakat boyligi va farovonligini ifodalovchi bug‘doy boshloqlaridan gulchambar o‘rnatilgan. Birgalikda paxta va g‘alla o‘simliklari respublika hududida istiqomat qilayotgan turli xalq va elatlarning tinchligi va tasallini aks ettiruvchi davlat bayrog‘i lentasi bilan bog‘langan.

Uning tepasida Rub el Hizbning)☞ ko‘k yulduzi joylashgan bo‘lib, ichida oq yulduz va yarim oy tasvirlangan, bu islom ramzi bo‘lib, buni ko‘pchilik o‘zbeklar e’tirof etadilar.

Markazda qanotlari cho‘zilgan o‘ngga qaragan Humo qushi tasvirlangan. Bu afsonaviy qush tinchlik, baxt va ozodlikka intilish ramzidir. Humo qanotlari bilan o‘ralgan tog‘lar ustida ko‘tarilgan quyoshning yashil yaylovlarga qaragan tasviri. Ikki daryo, Amudaryo va Sirdaryo tog‘lardan oqib o‘tadi va gerbning orqa tomonida chiqayotgan quyoshdan nurlar taraladi.

Humo paxta va g‘alla chegaralari etagidagi bayroqda o‘rnatilgan bo‘lib, unda milliy rang-barang va lotin yozuvida mamlakat nomi yozilgan (*O‘zbekiston*).

O‘zbekiston tarkibidagi Qoraqalpog‘iston respublikasi O‘zbekiston gerbidan foydalanadi, lekin mintaqaviy ranglar ko‘k, oltin va yashil rangga ega. Unda

faqat bitta daryo, Amudaryo va tog'larga tutashgan gerb fonida mahalliy yodgorlik mavjud.

Gerb tavsifi.

Davlat gerbi dumaloq ko'rinishga ega bo'lib, bu shaklning so'l tomoni rizq-ro'zimiz timsoli — bug'doy boshloqlaridan, o'ng tomoni esa o'zbekning dong'ini dunyoga taratgan bebaho boyligimiz — chanoqlari ochilgan g'o'za shoxlaridan iborat chambarga o'ralgan, uzoqdagi tog'lar va daryolar manzarasida gullagan vodiy uzra quyosh zarrin nurlarini sochib turadi, ayni paytda bu O'zbekistonning serquyosh mamlakat ekanligini ham bildiradi. Gerbning yuqori qismida esa O'zbekiston ozodligining ramzi sifatida sakkizburchak yulduz, uning ichki qismida yarimoy va yulduz ma'nosi mamlakat aholisining ko'p qismi islom diniga etiqod qilishi, markazida — baxt va erksevarlik ramzi — qanotlarini yozgan Xumo qushi tasvirlangan. Gerbning pastki qismida O'zbekiston Respublikasi davlat bayrog'ini ifoda etuvchi chambar tasmasiga „O'zbekiston“ deb yozib qo'yilgan.

Tarixi

Oktyabr inqilobi va keyinchalik mamlakatda sovet tuzumi o'rnatilishigacha O'zbekiston Sovet Sotsialistik Respublikasi tashkil etilishidan avval uning o'rnini bo'lgan Buxoro amirligi va Xiva xonligi kabi mahalliy xonlik va amirliklarda gerb yo'q edi.

1920-yil 1-sentabrda Yosh buxoroliklar va buxoroliklar RSFSR tomonidan quvvatlangan Chorjo'y shahrida Buxoro amiri Muhammad Olimxon va amirlik hukumatiga qarshi qo'zg'olon ko'tardilar. Ikkinchi sentyabrda bolsheviklar va ularning ittifoqchilari shaharni havodan kuchli bombardimonidan va shaharning ko'plab qismlari samarali vayron qilinganidan keyin shaharni egallab olishdi. Buxoro amiri va uning saroyi dastlab Sharqiy Buxoroga, so'ngra Afg'onistonga qochadi.

1920-yil 14-sentabrda respublika boshqaruv shakli qabul qilingan va unga tegishli barcha davlat institutlari tashkil etilgan kun bo'ldi. 8-oktabrda bo'lib o'tgan ButunBuxoro qurultoyida Buxoro Xalq Sovet Respublikasi tuzilganligi e'lon qilindi, so'ngra keyingi yilning 23-sentyabrida xuddi shu qurultoy organi — qurultoy tomonidan konstitutsiya qabul qilindi.

Buxoro XSR konstitutsiyasining 78-moddasida shunday edi:

Buxoro Xalq Sovet Respublikasining Hukumat gerbi qizil fonda oltin o'roq solingan yashil dasta jugara tasviridan iborat. Gerbning ustki qismida to'ring

tepasida yarim oy shaklidagi o‘roq o‘rnatilgan bo‘lib, uning ichida besh qirrali oltin yulduz tasvirlangan. To‘rning o‘zi “Buxoro Xalq Sovet Respublikasi” yozuvi bilan o‘ralgan.

— *O‘zbekiston Respublikasi Markaziy davlat arxivi.*

1925-yil 13-15-fevralda Buxoro shahrida bo‘lib o‘tgan O‘zbekiston Sovetlarining birinchi qurultoyi *O‘zbekiston Sovet Sotsialistik Respublikasi tashkil etilganligi to‘g‘risida* deklaratsiya e‘lon qildi. 1925-yil 22-iyunda esa O‘zbekiston SSR Sovetlari Markaziy Ijroiya Qo‘mitasining *O‘zbekiston SSR gerbi va bayrog‘i to‘g‘risida* 67-sonli qarori *O‘zbekiston SSR Konstitutsiyasi tuzilgunga qadar respublika gerbi vaqtinchalik amal* qiladi. Yakuniy dizaynga asos qilib olingan gerb loyihasi *o‘roq* (o‘roq) va tutqichlari pastga tushirilgan, gulchambar va paxta shoxlari bilan o‘ralgan bolg‘acha tasvirlaridan iborat edi. Gulchambarni o‘rab turgan qizil lentada *O‘zSSR* (o‘zbek tilining arab yozuvida va rus tilida) yozuvi bezatilgan. Gerbning yuqori tomonida oltin hoshiyali qizil yulduz joylashgan; gerb quyi qismida rus va o‘zbek tillarida „Dunyo proletarlari, birlashing!“ degan kommunistik shior yozilgan.

1927—1928-yillarda o‘zbek tilining yozuv tizimini SSSRdagi barcha turkiy tillar uchun birlik alifbo sifatida ko‘zda tutilgan Yangi turkiy alifbo nomi bilan tanilgan lotinlashtirilgan alifboga o‘zgartirish bo‘yicha qator islohotlar amalga oshirildi. Shunga ko‘ra, gerbdagi yozuvga ham joriy islohotlarni aks ettirish maqsadida o‘zgartirish kiritildi. Bundan tashqari, 1929-yilda Tojikistonning Sovet Ittifoqi tarkibida alohida respublika sifatida ajralib chiqishi va Tojikiston Sovet Sotsialistik Respublikasining O‘zbekiston Sovet Sotsialistik Respublikasidan ajralib chiqishi munosabati bilan bir qancha kichikroq o‘zgarishlar amalga oshirildi.

1939-yil 11-iyulda Sovet Ittifoqi Markaziy hukumati ittifoq tarkibiga kiruvchi bir qancha respublikalarning alifbolarini kirill yozuviga o‘zgartirish to‘g‘risida qaror qabul qildi. Shunday qilib, 1940-yil 8-mayda o‘zbek yozuvi lotin alifbosidan rus tiliga asoslangan yangi kirill alifbosiga o‘zgartirildi. 1941-yil 16-yanvarda respublika gerbi ham shunga amal qildi va u ham o‘z yozuvini lotin yozuvidan kirill alifbosiga o‘zgartirdi. Shunday qilib, gerbda eski lotin o‘rnida yozuv o‘rnida yangi „Ўз. С. С.Р.“ belgisiga ega bo‘ldi. Keyinchalik, 1978-yil 19-apreldagi yangi konstitutsiyada emblemaning yangi tavsifi berildi, bu dizaynga bir nechta o‘zgartirishlar kiritdi. 178-modda quyidagi tahrirda bayon etilsin: O‘zbekiston Sovet Sotsialistik Respublikasining Davlat gerbi quyosh nurlari ostida gulchambar bilan o‘ralgan bolg‘a va o‘roqdan, o‘ng tomonida bug‘doy boshloqlaridan va o‘ng tomonida paxta g‘o‘zasi o‘simligining gullari va ochilgan kurtaklaridan iborat. Gerbning tepasida besh qirrali yulduz, pastki qismida esa dunyo globusining bir qismi tasvirlangan. Gulchambar lentasida yozuvlar bor; Chapda o‘zbekcha: “Butun dunyo proletarlari, birlashing” va o‘ngda ruscha: “Barcha mamlakatlar mehnatkashlari, birlashing!” Ikkita lentaning pastki qismida “O‘z.SSR” yozuvi joylashgan. Gerbning bu

varianti Sovet Ittifoqi parchalanib ketgunga qadar, ya'ni mustaqillikka erishgan O'zbekiston Respublikasining yangi gerbi, bayroq kabi boshqa davlat nishonlari qabul qilingunga qadar saqlanib qolgan.

Davlat ramzlarini hurmat qilish burchimizdir.

"O'zbekiston Respublikasi qonun bilan tasdiqlanadigan o'z davlat ramzlari — bayrog'i, gerbi, va madhiyasiga ega."Davlat ramzlari davlat himoyasidadir.

(O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 5-moddasi).

Davlat ramzlari, ya'ni davlat bayrog'i, gerbi va madhiyasi har bir mamlakatning xalqaro munosabatlardagi milliy timsoli va ramzi sifatida muhim siyosiy va ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lib, ushbu ramzlarsiz davlatning siyosiy mustaqilligini va uning xalqaro munosabatlarda tutgan o'rni va rolini tasavvur etib bo'lmaydi. Shunga ko'ra, mamlakatimiz mustaqillikka erishgan ilk kunlardan oq davlatimiz va hukumatimiz tomonidan milliy davlat ramzlarini ishlab chiqish va uning huquqiy asoslarini qonun yo'li bilan mustahkamlashga jiddiy e'tibor qaratildi. Natijada, 1991 yil 18 noyabrda O'zbekiston Respublikasining "Davlat bayrog'i to'g'risida"gi, 1992 yil 2 iyulda esa "O'zbekiston Respublikasining Davlat gerbi to'g'risida"gi hamda 1992 yil 10 dekabrda "O'zbekiston Respublikasining Davlat madhiyasi to'g'risida"gi Qonunlar bilan milliy davlat ramzlarimiz, ya'ni O'zbekiston Respublikasining davlat bayrog'i, gerbi va madhiyasi qabul qilinib, tasdiqlandi.

O'tgan yillar davomida milliy davlat ramzlarimiz mamlakatimizning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy yuksalishida hamda xalqaro munosabatlarda o'z o'rni va mavqeiga ega bo'ldi. So'nggi yillarda davlat ramzlari to'g'risidagi qonun hujjatlariga kiritilgan o'zgartish va qo'shimchalar esa bu boradagi huquqiy munosabatlarni yanada takomillashtirish barobarida fuqarolar va mansabdor shaxslarning davlat ramzlariga nisbatan bo'lgan hurmati va ishonchini yanada oshirishga xizmat qilmoqda. Jumladan, 2010 yil 24 dekabrda "O'zbekiston Respublikasining Davlat ramzlari to'g'risidagi ayrim qonun hujjatlariga va O'zbekiston Respublikasining Ma'muriy javobgarlik to'g'risidagi Kodeksiga o'zgartish va qo'shimchalar kiritish to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi qonuni bilan davlat ramzlari to'g'risidagi qonunlarga tegishli o'zgartish va qo'shimchalar kiritilib, bu boradagi qonun hujjatlari yanada takomillashtirildi. Xususan, Ushbu qonun bilan O'zbekiston Respublikasining Davlat bayrog'i hamda O'zbekiston Respublikasining Davlat gerbi tasviri joylashtirilishi majburiy bo'lgan davlat organlari, muassasalari va tashkilotlari ro'yxati qat'iy qilib belgilandi. Shuningdek, Qonun bilan O'zbekiston Respublikasi davlat bayrog'ining elementlarini nodavlat tashkilotlari hujjatlarining rekvizitlari yoki reklama materiallariga kiritilishiga yo'l qo'yilmasligi haqidagi hamda davlat

bayrog‘i tasviri tushirilgan belgilardan ishlab chiqarilayotgan yoki realizatsiya qilinayotgan tovarlarni (ishlar, xizmatlar) o‘tkazish uchun tijorat maqsadlarida foydalanish mumkin emasligi haqidagi talablar ham qat’iy qilib belgilandi. Davlat ramzlarini hurmat qilish barchamizni burchimizdir.

Foydalanilgan manbalar:

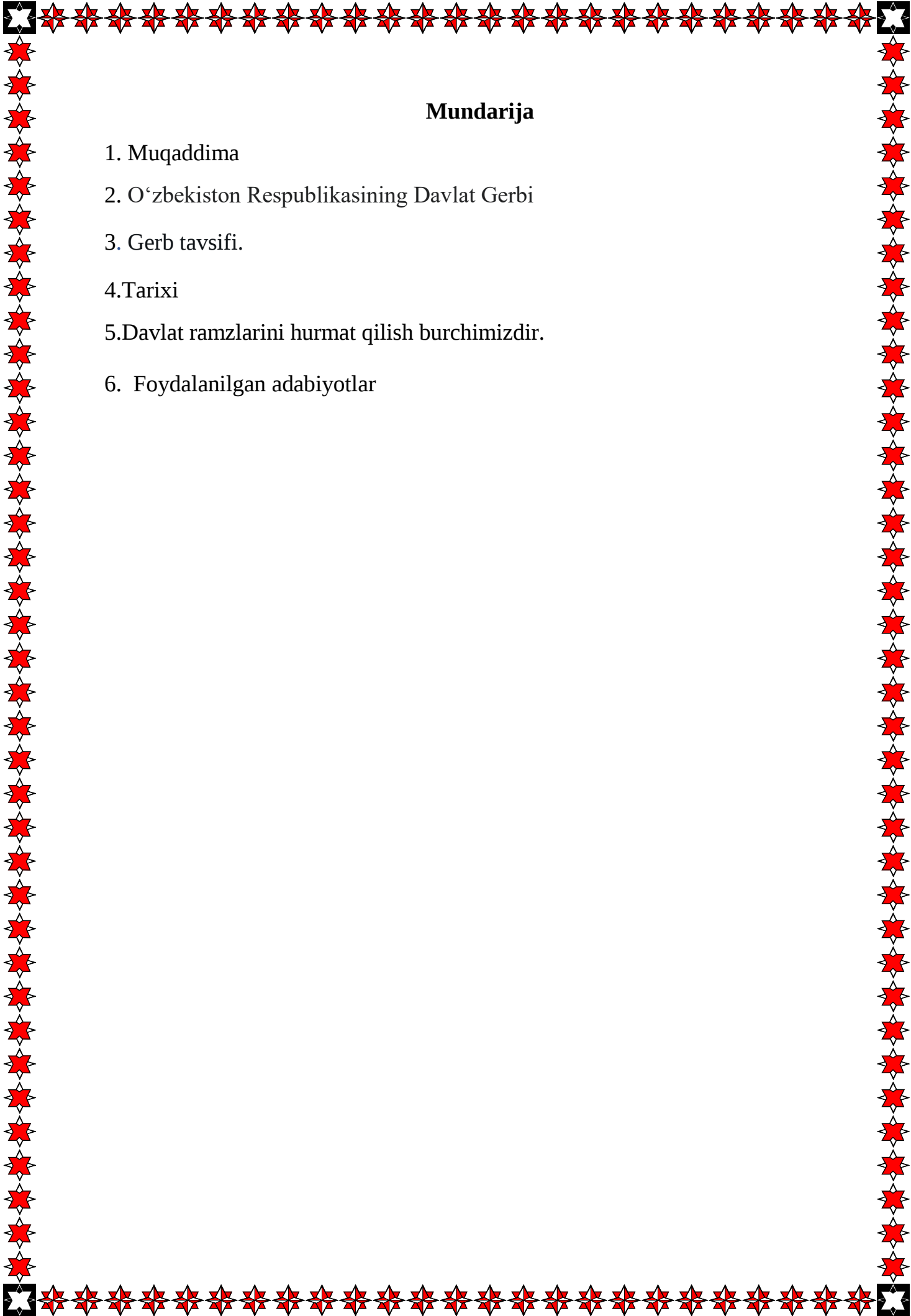
Internet ma`lumotlardan foydalanildi.

https://uz.wikipedia.org/wiki/O%CA%BBzbekiston_gerbi

<https://qoraqalpoq.adliya.uz/uz/news/detail.php?ID=53346>

1.Bolalar ensiklopediyasi 4-nashri-T.: <<O`zbekiston milliy ensiklopediyasi>>davlat ilmiy nashryoti,2009.-664b.

2.O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.[Matn] rasmiy nashr.-Toshkent: “O‘zbekiston” nashryoti,2023.-80b.

Mundarija

1. Muqaddima
2. O‘zbekiston Respublikasining Davlat Gerbi
3. Gerb tavsifi.
4. Tarixi
5. Davlat ramzlarini hurmat qilish burchimizdir.
6. Foydalanilgan adabiyotlar